

**Кобетяк Андрій**

*доктор політичних наук, доцент*

*Житомирський державний університет імені Івана Франка*

<https://orcid.org/0000-0001-6899-0571>

## **Релігійна толерантність і національна безпека в контексті загальної теорії політики України**

**Анотація.** У статті доведено, що релігійна толерантність є базовою цінністю сучасного демократичного суспільства. Вона сприяє збереженню миру, забезпечує стабільність та взаєморозуміння між різними національними та етнокультурними спільнотами. Встановлено, що у сучасному безпековому просторі питання релігійної толерантності набуває актуальності не лише у міжконфесійних відносинах, але й для забезпечення миру. Обґрунтовано, що релігійні процеси в Україні тісно пов'язані з безпековим виміром як окремих держав, так і міжнародної спільноти.

Наголошується на тому, що Україна за роки незалежності намагається напрацювати власну модель загальнодержавної політики у релігійній сфері. Ця проблема набула особливої гостроти у зв'язку з воєнними подіями. Ефективна модель міжконфесійних та державно-церковних відносин є стратегічно важливим питанням національної безпеки. Доведено, що воно тісно переплітається із проблемою самоідентифікації українців та впливає на формування національної свідомості.

Взаємодія України з європейськими партнерами у цьому контексті повинна містити обмін досвідом, розробку спільних проєктів і програм, спрямованих на зміцнення міжрелігійного діалогу та запобігання виникненню нових конфліктів на релігійному ґрунті. Таке співробітництво дозволить не лише підвищити рівень безпеки, а й створити умови для гармонійного співіснування різних релігійних традицій, сприяючи формуванню відкритого та толерантного суспільства.

У статті резюмується, що проблема релігійної толерантності набуває нового рівня значущості не лише в Україні, а й у всьому світі. Масштабні воєнні протистояння мають виражену релігійну складову, тому Україні терміново необхідно напрацювати діючу та стабілізуючу модель безпекового виміру з урахуванням релігійного фактора. Перспективні дослідження у галузі загальної теорії політики дозволять глибше зрозуміти механізми забезпечення релігійного миру та стабільності як в Україні, так і у європейських країнах, що є невід'ємною частиною демократичного розвитку й конструктивної міжнародної співпраці.

**Ключові слова:** безпековий простір; громадянське суспільство; загальна політична теорія; міжконфесійні відносини; інформаційна безпека; буття українців; політика конфіденційності.

**Актуальність теми.** За роки державної незалежності адміністративним апаратом не було сформовано стабільного методичного підходу до розбудови інформаційної безпеки у релігійній сфері. Україна, як одна із країн пострадянського простору, після розпаду Союзу сформувалася як багатоконфесійна та поліетнічна держава. Наявність багатьох релігійних організацій з багатолітньою історією та традиціями сформували особливий комплекс національних традицій, звичаїв та обрядовості. Однак, попри понад тридцятирічний період незалежності, релігійне питання й досі залишається одним із найпотужніших конфліктогенних чинників, що періодично загострюється. Розбудова громадянського суспільства за зразком сучасної західної демократії неможлива без мирного співіснування представників різних релігійних напрямів на одній території. Дотримання базових принципів толерантності здатне сприяти гармонізації державно-церковних та міжконфесійних відносин у сучасній Україні.

Релігійна толерантність є однією із основоположних цінностей сучасного демократичного суспільства, яка сприяє збереженню миру, забезпечує стабільність та взаєморозуміння між різними національними, релігійними та культурними спільнотами. У сучасному секуляризованому світі процеси глобалізації набувають значної інтенсивності. Це значно актуалізує питання релігійної та міжкультурної толерантності. Війна росії проти України продемонструвала тісний зв'язок між релігією та безпековим виміром. Це стосується як окремих держав, так і міжнародної спільноти загалом. Отже, актуальність теми дослідження зумовлена взаємовпливом міжрелігійних та державно-церковних відносин в Україні та їх прямим зв'язком із проблемами національної безпеки. Адже ворог вказав саме захист релігії і віросповідання в Україні однією з основних причин вторгнення. До того ж релігійне питання в Україні

сьогодні викликає міжнародний інтерес, а проблема релігійної толерантності в нашій державі обговорюється лідерами провідних західних демократій.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Запропонована стаття є однією з перших наукових розвідок нового розуміння безпекової проблеми у контексті міжрелігійних протистоянь. Сьогодні світова спільнота по-новому переосмлює викривлене релігійно-політичне вчення РПЦ, яка є однією з найбільших християнських організацій в Європі. «Триєдина Русь», «руський мір», «благодатна росія проти гріховного Заходу» та інші псевдорелігійні вчення мали токсичний вплив на формування нового порядку взаємодії між Помісними православними церквами у світі. Релігійні перипетії і безпека в Європі сьогодні тісно пов'язані. Запропонована стаття є однією із перших наукових розвідок у сучасній політології, яка присвячена проблемам взаємозалежності державної політики у релігійній сфері, засвоєнню європейського досвіду міжконфесійних відносин, національній безпеці та формуванню нової Помісної церкви. Саме цей вузол проблемних питань став однією із головних причин вторгнення в Україну і, за словами провідного православного богослова сучасності, вихідця з УПЦ архімандрита Кирила (Говоруна), сьогодні питання діяльності УПЦ МП в Україні є важливою «картою у тристоронньому переговорному процесі між США, росією та Україною [3].

Основою класичного дослідження у напрямі міжконфесійних відносин та безпекової політики України є праці: І.Богачевської, В.Бондаренка, С.Бортника, К.Говоруна, О.Горкуши, В.Войналовича, отця Георгія Коваленка, А.Колодного, О.Предко, О.Сагана, В.Слюсара, О.Соколовського, Л.Филипович, Ю.Чорноморця, Б.Яроша та багатьох інших. Звернення до праць зазначених вітчизняних і зарубіжних авторів дало змогу здійснити комплексний аналіз релігійної та безпекової політики України як у внутрішньому вимірі, так і в контексті україно-європейського співробітництва та спільного протистояння агресору.

**Метою статті** є дослідження ролі релігійної толерантності у забезпеченні безпекового виміру як на національному, так і на міжнародному рівні, а також виявлення можливості та перспективи формування об'єктивної та дієвої моделі державно-церковних відносин у загальнодержавному політичному векторі.

Для досягнення поставленої мети слід проаналізувати державну політику у релігійній сфері крізь призму національної безпеки та формування спільного україно-європейського простору для боротьби з російською військовою агресією. Напружена міжконфесійна взаємодія та непередбачені державно-церковні відносини призвели до відсутності діалогу на базі толерантності. Вивчення проблеми взаємозалежності державної політики у релігійній сфері та безпекових факторів є стратегічним завданням вітчизняних вчених та державних службовців. Також особливу увагу приділено формуванню нових ефективних механізмів боротьби із релігійною нетерпимістю.

**Методологія** дослідження базувалася на таких методах, як: системний та структурно-функціональний аналіз, синтез, порівняння, узагальнення тощо. Важливим був метод контент-аналізу та історизму. Також вагомим для всіх політологічних досліджень є біхевіористичний метод, що передбачає вивчення поведінки людей та їх вміння співіснувати в одному соціумі. Важливою і затребуваною для дослідження була теорія раціонального вибору, яка ґрунтується на методологічному індивідуалізмі. У формуванні дієвої моделі державно-церковних відносин вирішальну роль має відігравати саме раціоналістичний підхід, а не особисті вподобання чи небажання окремих чиновників або політичних сил.

**Викладення основного матеріалу.** У будь-якому демократичному суспільстві, яке позиціонує свободу совісті та вільне віросповідання, неодмінно наявні різні релігійні, культурні та етнічні утворення та групи. Процес їх мирного співіснування залежить від багатьох факторів. По-перше, це історичні традиції та досвід міжконфесійних та державно-церковних відносин. По-друге, це рівень культури, освіченості та взаємоповаги представників різних конфесій. По-третє, наявне законодавство, яке регламентує свободу віросповідання. По-четверте, налаштування адептів різних релігійних організацій та їх духовних центрів [1, с. 116]. Отже, рівень взаємоповаги та й взагалі можливості співіснування на спільній території залежить від багатьох факторів, насамперед від налаштування самих вірян та їх релігійних лідерів.

В умовах багатоконфесійності та поліетнічності, які вже історично сформувалися в Україні, необхідно знаходити шляхи мирного співіснування та конструктивного діалогу. Очевидно, для подальшого покращення ситуації необхідно обґрунтувати та встановити принципи, на основі яких буде можлива гармонізація міжконфесійних відносин в умовах українського державотворення [5, с. 81].

Поняття «толерантності» завжди було важливим, однак широко його почали застосовувати в епоху європейських міжрелігійних протистоянь. Тоді стало помітно, що католики чи протестанти не можуть домінувати один над одним у богословському та місіонерському аспектах. Необхідно було запровадити певний механізм мирного співіснування. Для України, яка живе в умовах війни, налагодження толерантних відносин між представниками різних релігійних громад є стратегічним завданням, адже це безпосередньо пов'язано із безпековим виміром та національною самобутністю українців.

У буквальному перекладі з латини «tolerantia» означає «терпіння». Проте сучасні дослідники, зокрема А.Кобетяк, А.Колодний, П.Саух, Ю.Чорноморець, Л.Филипович, із думкою яких варто погодитися,

вважають, що такий переклад неточно (обмежено) передає зміст цього поняття, збіднюючи його, оскільки російською мовою терпимість традиційно означає лише готовність поблажливо ставитися до чужої думки, висловлює навіть деяку поблажливості до інших [6, с. 104].

Дійсно, у традиції східнослов'янських мов з терміном «толерантність» співвідноситься слово «терпимість». Водночас у нашому розумінні толерантність – це не просто пасивне співжиття, не релігійний індивергентизм (байдужість), який призводить не до поваги, а до збайдужіння до всього «інакшого» [12, с. 101]. Толерантність – не терпіння «з милості чи жалю», а співпереживання, активна дія, розуміння, визнання та сприйняття позиції «іншого» як мені рівного. А головне – це відкритість і готовність до рівного конструктивного діалогу. Сучасний світ і спосіб життя в ньому формують нову суспільну реальність, у якій людина прагне не просто бути «стерпною» для інших, а бажає, щоб її вибір визнавали і поважали.

У загальному сприйнятті демократичного суспільства зразка XXI ст. релігійна толерантність як соціально-культурне явище є основою мирного співіснування та взаємодії релігійних спільнот, які розташовані на одній території (наприклад, в межах однієї країни). Таке розуміння толерантності передбачає визнання права кожної особи на власні релігійні переконання та практики, недискримінацію за релігійною ознакою, а головне – готовність до діалогу й співпраці [11].

Світові конфлікти, зокрема із залученням геополітичних акторів, наприклад, в Україні та секторі Газа, мають виражений релігійний підтекст. Тож вплив релігійної толерантності на національну безпеку будь-якої країни очевидний. Він може виражатися через зниження рівня міжконфесійних конфліктів, попередження та викорінення екстремізму, ксенофобії, зміцнення соціальної єдності та національної самоідентифікації, зокрема на основі спільного релігійного знаменника. Навіть у демократичних суспільствах, в яких теоретично забезпечено свободу віросповідання та рівність прав на законодавчому рівні, формується сприятливе середовище для мирного співіснування й конструктивного діалогу. На початку XXI ст. таке гармонійне співіснування отримало назву мультикультуралізму [8, с. 39].

Термін «мультикультуралізм» з'являється в науковому обігу на початку 1990-х рр. Він означає поважливе ставлення більшості населення до меншин, однаковий статус різних культурних традицій, право індивіда на вибір своєї ідентичності. Його важливою визначальною рисою є можливість збереження у мультикультурному суспільстві власної ідентичності, попри впливи інших культур. Погоджуємося із твердженням вітчизняної дослідниці Світлани Дрожиної, яка вважає, що сучасні філософи, правознавці, політологи, визначають мультикультуралізм як нову ідеологію, політику і соціальний дискурс, що визнає цінність та правомірність культурного плюралізму, а також значущість розмаїття релігійних форм. Базовими факторами полікультурного та полірелігійного суспільства повинні стати загальнолюдські цінності, безкомпромісне дотримання прав людини в усіх сферах життя (зокрема захист прав національних, політичних, релігійних та мовних утворень). Таким чином формується процес неухильної сучасної демократизації суспільства за зразком Західного світу. Отже, лише мультикультуралізм, заснований на загальнолюдських цінностях, на принципах рівноправного співіснування різних форм культурного життя, зокрема субкультурних форм, повинен стати новою об'єднаною ідеологією, яка сприятиме налагодженню безпекового фактора [4, с. 104].

Важливу роль у забезпеченні толерантності у релігійній сфері відіграють правові механізми, соціальні ініціативи та сучасні освітні програми. У довоєнний період Україна здобула значний досвід у цій сфері. Міжконфесійна ситуація порівняно із 1990-ми рр. значно стабілізувалася. Спостерігалось протистояння між новоутвореною ПЦУ та УПЦ МП, однак воно не було відкритим та агресивним. Активна фаза переходів парафій із юрисдикції УПЦ до ПЦУ завершилася ще у 2020 р. Отже, за 30 років незалежності управлінським інститутам вдалося значною мірою налагодити такі міжконфесійні та державно-церковні відносини, які можна було б охарактеризувати як мирні та толерантні. За незначними винятками релігійна толерантність в Україні базувалася на загальному декларуванні миру, політиці невтручання у справи інших конфесій, повазі до інакомислячих та доволі демократичному законодавстві у сфері свободи совісті [9, с. 87].

Крім налагодження міжцерковного життя значною мірою стабілізувалася і безпекова ситуація в Україні. Незважаючи на наявність агресії зі сторони росії та проведення АТО, релігійні організації, особливо після Майдану Гідності, відігравали конструктивну роль у стабілізації суспільства та брали активну участь в обміні полоненими, забезпеченні миру, формуванні інституту капеланства, міжнародній миротворчій місії. Це свідчить про значні досягнення в розвитку міжконфесійного діалогу, хоча залишається низка викликів, пов'язаних із політичними та соціальними факторами. Європейська практика, зокрема через діяльність таких організацій, як Рада Європи та ОБСЄ, пропонує ефективні підходи до зміцнення релігійної толерантності як важливого елемента забезпечення національної та міжнародної безпеки. Таким чином, за роки незалежності значною мірою вдалося сформувати адекватну модель державно-церковних та міжконфесійних відносин, які відповідали б європейській моделі побудови громадянського суспільства в умовах мультикультуралізму [7, с. 23].

Незважаючи на значні позитивні складові державної політики у релігійній сфері, конструктивного діалогу між ієрархами та адептами двох найбільших українських конфесій так і не було досягнуто.

Ключовою метою реформування православ'я в Україні та радикальних рішень Константинопольського патріарха (які здебільшого спричинили кризу у Вселенському православ'ї), а також зусиль численних українських і зарубіжних богословів та ієрархів є формування Єдиної Помісної Церкви в Україні. Саме ця основна мета якраз і не була реалізована. Однак значною мірою прослідковується співпраця релігійних організацій щодо духовної опіки ЗСУ, що видно із наростаючого руху капеланства [14, с. 90].

Ще одним важливим конфліктогенним фактором є присутність Московського патріархату в українському релігійному середовищі. Тривалий час УПЦ позиціонувала себе як відокремлена структурна та адміністративна одиниця РПЦ «з правами широкої автономії». Після Собору у Феофанії у травні 2022 р. УПЦ декларує повну незалежність від Московського патріархату. Зі Статуту зникли всі згадки про приналежність до російської церкви. Митрополит Онуфрій додав певні особливості у богослужіння, властиві лише Предстоятелю церкви, від окремих єпархій лунали заяви про повне відречення від РПЦ. Однак спеціальна релігієзнавча експертиза, встановлена Державною службою з етнополітики та свободи совісті, встановила наявність залежності (афілійованість) із Московським патріархатом [2].

З кінця 2022 р. в історії державно-церковних відносин в Україні розпочинається новий етап взаємодії. Новим головою ДЕСС було призначено ексдепутата від Європейської Солідарності, активного пропагандиста ПЦУ, професора Віктора Єленського. Із пасивно-нейтрального спостерігача за релігійними подіями Президент Володимир Зеленський перетворюється на лобіста Української церкви. Водночас (20 серпня 2024 р.) Парламент приймає законопроект №8371 про заборону релігійних організацій, пов'язаних з Російською православною церквою. Поступово ПЦУ займає позицію державної церкви, відтиснувши власного багаторічного очільника патріарха Філарета. Саме тоді УПЦ продовжує втрачати парафії, які переходять до ПЦУ. За нею закріплюється статус церкви колаборантів, яка співпрацює з агресором. В різних областях проти церковних діячів, навіть відомих ієрархів, розпочато кримінальні провадження, зокрема із взяттям під варту на тривалий термін.

Новий вектор агресивної державної політики в релігійній сфері призвів до нових переходів парафій, нестабільності у міжконфесійних відносинах та напруги у взаємодії церкви з місцевими чиновниками. Можливість для конструктивного діалогу у форматі УПЦ–ПЦУ–держава вважається втраченою. В умовах активної війни зі сторони росії це значно впливає на стабільність держави та є значним конфліктогенним фактором всередині країни [13]. Через конфлікти на релігійному підґрунті та активний громадський супротив проти «гоніння» на православних, порушується безпековий фактор, який сьогодні є ключовим. Крім того, все частіше звучать заяви, що питання УПЦ буде одним із ключових у переговорах США з росією. А останні заяви новообраного Дональда Трампа цілком вписуються у можливий сценарій про повернення храмів і майна до УПЦ.

Наостанок варто зазначити, що в таких складних та непередбачуваних умовах війни, тотальної неправди, швидкозмінності геополітичних намірів наших заокеанських партнерів та гнітючої міжконфесійної ситуації необхідно напрацювати нову модель державно-церковних відносин, яка б була дієвою, незалежно від зміни державних керманців та політичних векторів. Модель, яка була б незалежною від політичного курсу, а забезпечувала б гармонійні та стабільні відносини між релігійними організаціями на базі мирної, але конкурентної співпраці. Тоді зміна світового ладу та векторів взаємодії з Україною не буде такою критичною для міжконфесійної взаємодії всередині країни [10, с. 106]. Для цього варто залучити до співпраці європейських партнерів. Це стосуватиметься обміну досвідом, розробки спільних проєктів і програм, спрямованих на зміцнення міжрелігійного діалогу та запобігання конфліктам на релігійному ґрунті. Таке співробітництво дозволяє не лише підвищити рівень безпеки, а й створити умови для гармонійного співіснування різних релігійних традицій, сприяючи формуванню відкритого та толерантного суспільства.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Підсумовуючи зазначене вище, зауважимо, що український досвід реалізації державної політики у релігійній сфері свідчить про значні досягнення в розвитку міжконфесійного діалогу. Хоча залишається низка викликів, пов'язаних із політичними та соціальними факторами, проте вони можуть бути мінімізовані. Для цього необхідно сформувати нову дієву модель державно-церковної взаємодії, яка б базувалася на принципах рівності та толерантності, а також враховувала б загальну політичну стратегію України.

Дієвим методом співіснування представників різних етносів та релігій є мультикультуралізм, який поступово впроваджується в Україні за зразком європейських країн. Сьогодні Україна на державному рівні продовжує підтримувати політику поваги до культурних прав усіх громадян, що особливо важливо в умовах сучасних викликів і прагнення до європейських цінностей.

Важливо врахувати фактор воєної загрози зі сторони рф. Релігійне питання стало однією з офіційних причин вторгнення. Тож нова модель співпраці держави і церкви повинна враховувати насамперед

національні інтереси, а також глобальні геополітичні виміри. Сучасні події засвідчили прямий зв'язок релігійних процесів та питань національної безпеки і державної цілісності. Тому вивчення цієї проблематики дозволить глибше зрозуміти механізми забезпечення релігійного миру та стабільності, що є невід'ємною частиною демократичного розвитку й міжнародної співпраці. Для налагодження мирної співпраці між релігійними організаціями, що є вагомим складовою національної безпеки як в Україні, так і в масштабах Європи, необхідно залучати чиновників, фахівців у релігійній та політичній сфері, філософів, соціологів та інших спеціалістів. Це посприятиме всесторонньому вивченню проблеми релігійної толерантності, гармонізації державно-церковних відносин та унормує ключові вектори державної політичної стратегії. Прогнозовано, що громадське та наукове зацікавлення окресленою тематикою і надалі буде високим, що зумовлено актуальністю та значущістю проблеми релігійної толерантності у контексті налагодження державно-церковних відносин та міжконфесійної взаємодії.

#### Список використаної літератури:

1. Безпека, релігія, церква в сучасному суспільстві / Ю.Г. Борейко, К.М. Вергелес, Л.А. Виговський та ін. ; під заг. ред. К.М. Вергелес, О.І. Предко. – Київ : ФОП Кушнір Ю.В., 2021. – 352 с.
2. Висновок релігієзнавчої експертизи Статуту про управління Української Православної Церкви на наявність церковно-канонічного зв'язку з Московським патріархатом / ДЕСС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dess.gov.ua/vysnovok-relihiie znachchoi-ekspertyzy-statutu-pro-upravlinnia-ukrainskoi-pravoslavnoi-tserkvy>.
3. Говорун К. Яке майбутнє в УПЦ (МП)? Карта УПЦ є на столі переговорів у Вашингтоні / К.Говорун. – 2025 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=qEPHgOR3YO4>.
4. Дрожджина С. Мультикультуралізм : теоретичні і практичні аспекти / С.Дрожджина // Політичний менеджмент. – 2008. – №3. – С. 96–106.
5. Кобетяк А. Імперативи толерантизації міжконфесійних відносин у сучасній Україні : дис. ... канд. філос. наук / А.Кобетяк. – Житомир : Житомирський державний університет ім. І.Франка, 2015. – 196 с.
6. Кобетяк А. Політичні детермінанти конституювання Помісної православної церкви : дис. ... доктора політ. наук / А.Кобетяк. – Луцьк : Волинський національний університет ім. Л.Українки, 2023. – 465 с.
7. Кузьмук О. Релігійна толерантність як чинник національної безпеки : теоретичні та інструментальні основи / О.Кузьмук, Л.Петрук // Соціологічні студії. – 2018. – №2 (13). – С. 22–28.
8. Саух П. Україна на межі тисячоліть : трансформація духу і випробування національним буттям / П.Саух. – Рівне : Волинські обереги, 2001. – 243 с.
9. Ярош Б.О. Загальна теорія політики : навч. посібник / Б.О. Ярош, О.Б. Ярош. – Луцьк : Вежа, 2005. – 240 с.
10. Krawchuk A. Churches In the Ukrainian Crisis / A.Krawchuk, T.Bremer. – 1-st ed. – 2016. – 411 p.
11. Kuzio T. Russian Nationalism and the Russian-Ukrainian War : Autocracy-Orthodoxy-Nationality / T.Kuzio. – Routledge, 2022. – 225 p.
12. Metreveli T. Orthodox Christianity and the Politics of Transition : Ukraine, Serbia and Georgia / T.Metreveli. – London and New York : Routledge, 2022. – 266 p.
13. Politics and Religion in Central and Eastern Europe : Traditions and Transitions / Ed. by William H. Swatos. – Westport : Praeger Publishers, 2022. – 230p.
14. Sokolovskiy O. The Experience of Religious Organizations in the Formation and Development of the Chaplaincy Movement in Ukraine / O.Sokolovskiy, V.Slyusar, O.Hordiichuk // Occasional Papers on Religion in Eastern Europe. – 2024. – № 44 (3). – С. 74–92.

#### References:

1. Boreyko Yu., Vergeles K., Vyhovsky L. and al. (2021), *Bezpeka, relihiia, tserkva v suchasnomu suspilstvi*, FOP Kushnir Yu.V., Kyiv, 352 p.
2. «Vysnovok relihiieznachchoi ekspertyzy Statutu pro upravlinnia Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy na naiavnist tserkovno-kanonichnoho zviazku z Moskovskym patriarkhatom», *DESS*, [Online], available at: <https://dess.gov.ua/vysnovok-relihiieznachchoi-ekspertyzy-statutu-pro-upravlinnia-ukrainskoi-pravoslavnoi-tserkvy>
3. Hovorun, K. (2025), «Yake maibutnie v UPTs (MP)? Karta UPTs ye na stoli perehovoriv u Vashynhtoni», [Online], available at: <https://www.youtube.com/watch?v=qEPHgOR3YO4>
4. Drozhzhyna, S. (2008), «Multykulturalizm : teoretychni i praktychni aspekty», *Politychnyi menedzhment*, No. 3, pp. 96–106.
5. Kobetiak, A. (2015), «Imperatyvy tolerantyzatsii mizhkonfesiinykh vidnosyn u suchasni Ukraini», Ph.D. Thesis of dissertation, Zhytomirskyi derzhavnyi universytet im. I.Franka, Zhytomyr, 196 p.
6. Kobetiak, A. (2023), «Politychni determinanty konstytuivannia Pomisnoi pravoslavnoi tserkvy», D.Sc. Thesis of dissertation, Volynskyi natsionalnyi universytet im. L.Ukrainky, Lutsk, 465 p.
7. Kuzmuk, O. and Petruk, L. (2018), «Relihiina tolerantnist yak chynnyk natsionalnoi bezpeky: teoretychni ta instrumentalni osnovy», *Sotsiologichni studii*, No. 2 (13), pp. 22–28.
8. Saukh, P. (2001), *Ukraina na mezhi tysiacholit: transformatsiia dukhu i vyprobuivannia natsionalnym buttiam*, Volynski oberehy, Rivne, 243 p.
9. Yarosh, B.O. and Yarosh, O.B. (2005), *Zahalna teoriya polityky, navchalnyi posibnyk*, Vezha, Lutsk, 240 p.
10. Krawchuk, A. and Bremer, T. (2016), *Churches In the Ukrainian Crisis*, 1-st ed., 411 p.

11. Kuzio, T. (2022), *Russian Nationalism and the Russian-Ukrainian War: Autocracy-Orthodoxy-Nationality*, Routledge, 225 p.
  12. Metreveli, T. (2022), *Orthodox Christianity and the Politics of Transition: Ukraine, Serbia and Georgia*, Routledge, London and New York, 266 p.
  13. William, H. Swatos (ed.) (2022), *Politics and Religion in Central and Eastern Europe: Traditions and Transitions*, Praeger Publishers, Westport, 230p.
  14. Sokolovskyi O., Slyusar V. and Hordiichuk O. (2024), «The Experience of Religious Organizations in the Formation and Development of the Chaplaincy Movement in Ukraine», *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*, No. 44 (3), pp. 74–92.
- 

**Kobetiak A.**

**Religious tolerance and national security in the context of the general theory of politics of Ukraine**

**Abstract.** The article proves that religious tolerance is a fundamental value of modern democratic society. It promotes the preservation of peace, ensures stability, and fosters mutual understanding between different national and ethno-cultural communities. It is emphasized that in the modern security environment, the issue of religious tolerance becomes relevant not only in interfaith relations but also for ensuring peace. It is substantiated that religious processes in Ukraine are closely connected with the security dimension of both individual states and the international community.

It is noted that since gaining independence, Ukraine has been trying to develop its own model of national policy in the religious sphere. This issue has become particularly acute in connection with military events. An effective model of interfaith and state-church relations is a strategically important issue of national security. It is shown that this issue is closely intertwined with the problem of self-identification of Ukrainians and influences the formation of national consciousness.

Ukraine's cooperation with European partners in this context should include experience exchange, development of joint projects and programs aimed at strengthening interreligious dialogue and preventing the emergence of new conflicts on religious grounds. Such cooperation will not only enhance the level of security but also create conditions for harmonious coexistence of various religious traditions, contributing to the formation of an open and tolerant society.

The article concludes that the issue of religious tolerance is gaining a new level of significance not only in Ukraine but also globally. Large-scale military confrontations often have a pronounced religious component. Therefore, it is urgently necessary for Ukraine to develop an effective and stabilizing model of the security dimension taking the religious factor into account. Promising research in the field of general political theory will allow for a deeper understanding of the mechanisms for ensuring religious peace and stability both in Ukraine and in European countries. This is an integral part of democratic development and constructive international cooperation.

**Keywords:** security environment; civil society; general political theory; interfaith relations; information security; Ukrainian being; privacy policy.

---

Стаття надійшла до редакції 08.04.2025.